

De gemoederen in het notariaat liepen hoog op bij de introductie van de HEMA notarisservice. Voor het bestuur van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) is dit aanleiding om in 2014 een brede discussie te voeren over hoe het notariaat zijn beroep zou moeten uitoefenen in de maatschappij anno nu. Voorlopige

werktitel: 'rechtszekerheid/rechtsbescherming in de informatiesamenleving'. Als voeding voor deze discussie plaatst *Notariaat Magazine* (NM) de komende maanden verschillende artikelen die op dit onderwerp inhaken. Deze maand een opinie van notaris Ritzo Holtman.

Opsplitsing van het notariaat en de orde?

Repeterende notariële werkzaamheden worden in toenemende mate geautomatiseerd. Het computersysteem op kantoor wisselt volautomatisch steeds meer gegevens uit met systemen buiten kantoor. De inbreng van medewerkers komt steeds meer onder druk. Binnen afzienbare tijd is het mogelijk een volstrekt automatisch gegenereerd computer-rapport als authentieke akte te verkopen. Dit leidt naar mijn mening tot een tweedeling binnen het notariaat: de notaris-administrateur met alleen standaardakten die (bijna) volstrekt automatisch zijn opgemaakt, en de fullservice-notaris. Hoe ziet de positie van notaris-administrateur eruit?

OP WEG NAAR HET EINDE?

De notaris-administrateur kan de aanmaak van de akte uitbesteden aan een (kennis) centrum dat voor een aantal aangesloten collegae akten genereert. Hij laat de aldus vervaardigde akten door cliënten tekenen na enkele automatische controles bij registers en banken. Hij stelt de identiteit van partijen vast en verifieert of de cliënt de akte begrijpt. De publicatie van de akte in de daarvoor bestemde registers en het uitboeken van geld kunnen sterk worden geautomatiseerd. Een kantoor met goede automatisering en met minimale bezetting volstaat. De notaris-administrateur wordt 'detailhandelaar in computeroutput'. Het wordt voor de buitenwereld lastig om uit een dergelijk proces notarieel toegevoegde waarde te distilleren.

Is voor de notaris-administrateur nog een universitaire opleiding nodig? Waar incidenteel specialistische kennis nodig blijkt, kan die immers worden ingekocht bij de fullservice-notaris. Is, zoals Ben Duinkerken zich in het laatste hoofdstuk van zijn zeer leesbare kroniek *Gelijkheid Bevredigt* afvraagt, een notaris die alleen dergelijke werkzaamheden verricht inderdaad onderweg naar het notariële einde?

TWEE SOORTEN NOTARIAAT

Het product van de ene notaris-administrateur verschilt inhoudelijk niet van de andere notaris-administrateur. De notaris-administrateur opereert hierdoor op een markt met volstrekte mededinging. Zijn marktprijs bepaalt daarom in sterke mate zijn omzet. Hij heeft de maatschappelijke positie en genereert een bedrijfsresultaat van een eerstelijns dienstverlener. Het belang van de cliënt bij 'copy and paste'-diensten lijkt hiermee gediend: een dergelijke markt leidt immers tot druk op de prijs. En bij kwaliteit van deze geleverde diensten is daar niets op tegen.

De fullservicenotaris opereert echter op een markt met een heterogeniteit van producten. Op deze markt zijn prijsverschillen te verdienen en te realiseren. De fullservicenotaris heeft de maatschappelijke positie en genereert een bedrijfsresultaat van een tweede- of derde-lijns dienstverlener. De keerzijde is dat de kostprijs van een akte van een dergelijk kantoor hoger is.

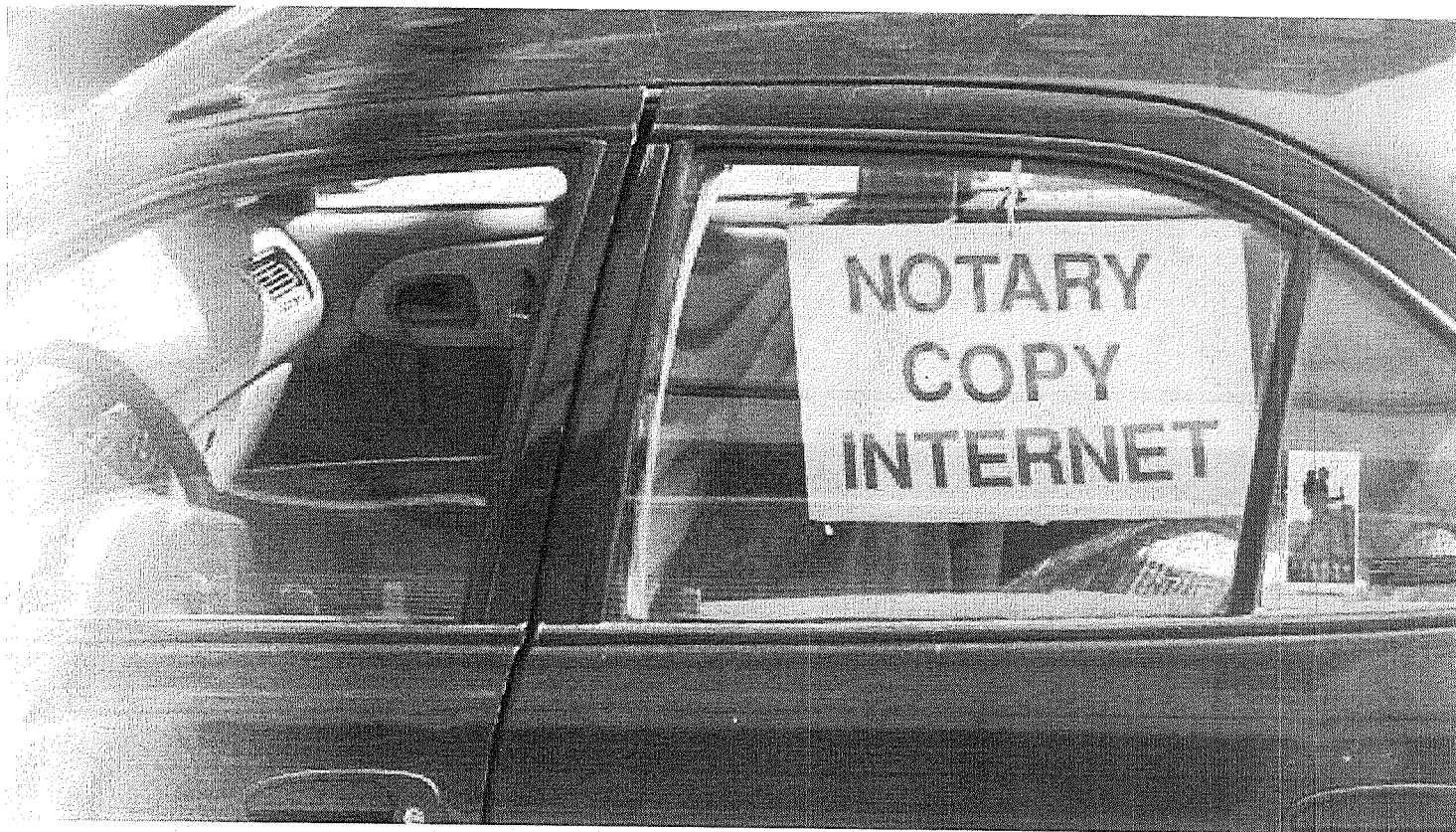
Beide prototypes van notarissen hanteren een verschillend verdienmodel. Elk van de

kantoor types is herkenbaar op de huidige markt aanwezig. Kantoren met beide type werkzaamheden onder één dak zullen, vanwege hun noodzakelijk hogere prijsstelling en/of vanwege de *brand* van hun kantoor, omzet kwijtraken aan de notaris-administrateur. Het ligt in de rede dat het bestaande onderscheid tussen de functioneel verschillende kantoor types steeds pregnanter zal worden.

DE KNB ALS SFINX

De verplichtingen uit de beroeps- en gedragsregels, zoals geheimhouding, provisieverbod, kwaliteitsrekening, onafhankelijkheid, onpartijdigheid, ministerieplicht en dienstweigering en goede en tijdige voorlichting, zullen in hoofdzaak ook gelden voor de notaris-administrateur. Het betreft hier immers de behartiging van de publieke belangen die met de uitoefening van het notarisambt gemoeid zijn. Vanwege die gemeenschappelijke insteek voelen beide takken van notariële sport zich nog thuis bij één orde.

Maar behartiging van deelbelangen valt buiten de doelstelling van een orde. Het meest recente deelbelang was de lancering van het marktinitiatief van HEMA notarissen. De eerste reactie van de orde was terecht: mits niet in strijd met de beroepsnormen, mag tegen een nieuw marktinitiatief geen bezwaar bestaan. Na massaal protest van haar leden draait de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) 180 graden en maakt tegen datzelfde marktinitiatief, als behartiger van een deelbelang, bezwaar bij de tuchtrechter.

De orde ageert dus buiten haar doelstelling, namens en onder druk van de meerderheid van de leden tegen het marktinitiatief van een minderheid. Een ander voorbeeld: In 2010 verscheen het rapport *In transitie*, waarin de fullservicenotararis zich herkent. De notaris-administrateur zwengelde een interne discussie aan. Om die bloedgroep te bedienen, publiceert de KNB een tweede rapport *Met recht vooruit*. Zichtbaar wordt dat de KNB zich afwisselend laat zien enerzijds als orde voor alle leden en anderzijds (onder druk van de leden) als behartiger van de deelbelangen van haar leden. De KNB hobbelt gedwongen achter de deelbelangen aan en presenteert zich als een sfinx. Bij het opsplitsen van de KNB in twee ordes lijkt verdedigbaar dat de behartiging van deelbelangen, ook al valt dat formeel buiten de doelstelling, tot minder discussie zal leiden.

DE NOTARIS EN DE TEA PARTY

De toenemende opsplitsing in het notariaat heeft gevolgen voor het functioneren van de KNB. Mits de KNB uitsluitend als één orde functioneert, kunnen alle notariële bloedgroepen onder die ene orde vallen. Maar behartiging van deelbelangen door de KNB is niet te combineren met die ene orde voor het notariaat. Waarom deelbelangen dienen?

Wiens deelbelangen dan? En wie betaalt de kosten van een interventie door de KNB? Naarmate de diversiteit binnen het notariaat toeneemt, zijn er meer mini-belangen te onderkennen. Een halfslachtig beleid van de KNB als toch incidenteel behartiger van deelbelangen ligt in de rede. Gevolg daarvan is dat steeds minder leden verbinding ervaren met de KNB. Afnemend collectief belang blijkt bijvoorbeeld uit het zeer minimalistische ringbezoek. Er is debat over de omslag van de kosten van de orde over categorieën van leden. De verplichte collectieve verzekering moest het zelfs met tussenkomst van de rechter ontgelden, maar iedereen is nog steeds op een bepaalde manier 'collectief' verzekerd. Onduidelijkheid troef. Elke notaris wil en kan zich daarom enigszins herkennen in zijn eigen KNB. De notaris als lid van de *Tea Party*, maar dan in Nederland. Als ik de huidige zichtlijnen doortrek, dan zal binnen één KNB de combinatie van orde voor alle leden én van incidenteel behartiger van deelbelangen, de beleving van het collectief belang nog verder doen afnemen. Zolang niet heel duidelijk is of de KNB een orde *sec* is, dan wel (soms ook) een deelbelangenclub, is onvermijdelijk dat het ambivalente gevoel van de leden niet alleen blijft bestaan, maar nog zal toenemen.

*Een notaris in NY op naar het einde.
Foto van de auteur.*

HET BLIJFT PAPPEN EN NATHOUDEN

Op dit moment wordt binnen de KNB gediscussieerd over enkele wijzigingen van de formele structuur. Zo lang niet duidelijk is of de KNB of een orde voor alle leden is of soms ook een club voor niet-collectieve belangen, blijft het zicht op de ware aard van de KNB troebel. Noodzakelijk te maken keuzes worden met kracht onder de pet gehouden. Dit werkt nu niet en zeker niet op lange termijn. Betrekkelijk geringe wijzigingen zoals in de bemensing van het bureau of van de statuten bieden in de huidige situatie daarom geen soelaas. Heldere keuzes worden vermeden; het blijft pappen en nathouden.

N.B. Een korte weergave van deze tekst verscheen eerder als column in het *Financieele Dagblad*.

Reageren? Mail naar nm@knb.nl.